

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Balsberget i Kristianstads kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Balsberget
Kommun	Kristianstad
Socken	Fjälkestad
Gränser	Området är markerat med svart heldragen linje på bifogad karta (bilaga 1). I reservatet ingår även stig med 4 m bredd från angöringspunkten till Balsbergsgrottan.
Fastigheter	Råbelöv 26:3 (del av)
Läge	Området är beläget ca 10 km norr om Kristianstad.
Kartblad	Topografiska kartan: Kristianstad 3D SO och Karlshamn 3E SV Ekonomiska kartan: 3D3j, 3D4j, 3E3a och 3E4a
Koordinater	Ö: 139960, N: 621987
Naturgeografisk region	Nr 7: Skånes sediment- och horstområden
Areal	Ca 287 ha land
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken förklarar Länsstyrelsen det område som utmärkts med kraftig svart heldragen linje på bifogade karta (bilaga 1) som naturreservat.

För att trygga syftet med naturreservatet skall de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Med stöd av 7 kap 7§ miljöbalken förklarar Länsstyrelsen att, när detta beslut vunnit laga kraft, skall Länsstyrelsens i Kristianstads län beslut om bildande av naturvårdsområdet Balsberget den 19 december 1979, dnr 11.1211-181-77, 1180 upphöra att gälla.

Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att

- Bevara och delvis återskapa ett natur- och kulturlandskap präglat av restberget Balsberget.
- Bevara, utveckla och återskapa ädellövsdominerade naturskogar, inom delar av naturreservatet.
- Återskapa öppna gräsmarker som karaktäriseras av grova hagmarksträd, som ek och lind, samt hassel och beta delar av dessa områden.
- Återskapa vissa tidigare öppna, brukningsbetingade marker till fördel för såväl landskapsbild som områdets vilda djurliv.
- Långsiktigt omföra områden med planterad gran till lövskog eller öppen mark.
- Bevara och åskådliggöra strandvallar, grottsystem, doliner och andra geovetenskapligt intressanta spår och lämningar på Balsberget.
- Bevara, underhålla och åskådliggöra värdefulla kulturhistoriska lämningar, som förhistoriska boplatser, rester från kalkbrytningsepokerna, äldre husgrunder, stenmurar, småvägar och av hävd karaktäristiskt präglad träd- och buskvegetation.
- Tillgodose behovet av ostörda övervintringsmiljöer för fladdermöss i Balsbergsgrottan.
- Tillgodose allmänhetens och det rörliga friluftslivets behov och intresse för att uppleva områdets natur samt informera besökarna om områdets karaktäristik, med dess naturmiljöer, geologi och kulturhistoria.

Föreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi eller yt- och dräneringsförhållanden och landskapets allmänna karaktär som att gräva, spränga, muddra, borra, schakta, dika, dämna, dränera, tippa, fylla ut, plöja eller utföra annan markbearbetning annat än för skogsbrukets behov,
2. anlägga väg,
3. uppföra ny byggnad eller anläggning, annat än för jordbrukets behov,
4. uppföra mast, torn eller motsvarande,
5. anordna upplag, annat än tillfälligt för skötseln av området,
6. plantera in för området främmande växter eller djur,

7. avverka träd och buskar, gallra, röja, ta bort dött träd eller vindfälle eller på annat sätt påverka vegetationen annat än efter de riktlinjer som framgår av fastställd skötselplan,
8. uppföra stängsel eller andra hägnader utom för jord- eller skogsbrukets behov,
9. använda kemiska bekämpningsmedel,
10. sprida gödselmedel eller jordförbättringsmedel, annat än inom tomtmark,
11. bedriva jakt från klockan 1200 på fredagar samt under lördagar, söndagar och helgdagar.

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

12. bedriva husbehovstäkt,
13. dra fram luft- eller markledning.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom reservatet

1. utmärkning av och upplysning om reservatet,
2. röjning, gallring, avverkning eller plantering av träd och buskar och där utfallande gagnvirke tillfaller naturvårdsförvaltaren,
3. skötsel av betesmarker innefattande årlig betesdrift, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar,
4. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet,
5. undersökningar av djur- och växtlivet samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

1. göra upp eld annat än på anvisade platser vid iordningställda parkeringar,
2. framföra motordrivet fordon annat än på upplåten väg till parkeringsplatser,
3. tälta eller ställa upp husvagn, husbil eller motsvarande,
4. cykla utanför befintliga vägar och skogsbilvägar,
5. rida,
6. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur,
7. skada levande eller döda stående eller liggande träd och buskar samt skada vegetationen i övrigt, till exempel genom att gräva upp växter,
8. klättra i bergslutningarna med utrustning eller genom friklättring,

- 9. vistas i Balsbergsgrottans gångar under tiden den 15 oktober – 15 april,
10. genomföra orienteringsövning, tävling eller annan organiserad friluftaktivitet inom det område som markerats på bifogade karta (bilaga 1) med undantag för befintliga stigar och skogsbilvägar,
11. anbringa tavla, plakat, skylt, affisch, inskrift, snitsel eller därmed jämförlig anordning, informations- och reservatsskyltar samt gränsmärken undantagna,
12. anordna motortävling.

Vidare är det förbjudet att utan markägarens tillstånd

13. nyttja området för tävling, övning, lägerverksamhet eller annan organiserad friluftaktivitet,
14. köra med häst.

Föreskrifterna under A och C skall inte utgöra hinder för åtgärder i samband med skötsel av området, vid jaktutövning, vid räddningstjänstutövning, vid postbefordran, sophämtning eller annan samhällsservice, för anordnande av information i enlighet med av Länsstyrelsen fastställd skötselplan, för drift och underhåll av vid tidpunkten för detta beslut befintliga ledningar tillhörande kommunen, el- och teledistributör eller för normalt underhåll av vägar och stigar. Markägaren eller dennes entreprenör får utan hinder av föreskriften C 2 utnyttja befintliga skogsbilvägar för skötsel av skogsmark utanför reservatet. Föreskriften C 11 gäller inte aktivitet som beviljats tillstånd av markägaren enligt C 13. Hyresgäster i de hus som berörs av naturreservatet och deras gäster får nyttja närmaste väg in i och ut ur området.

Länsstyrelsen erinrar om att det enligt 7 kap 7 § miljöbalken kan meddelas dispens från föreskrifterna om det finns särskilda skäl.

Beskrivning av området

Reservatsområdet är beläget ca 1 mil norr om Kristianstad och omfattar merparten av det skogsklädda restberget Balsberget samt angränsande marker utmed Råbelövssjöns västra strand. Området ingår i det restbergs- och kritslättslandskap som präglar gränstrakterna mellan Kristianstadsslätts kritberggrund i söder och urbergsområdet i norr, med äldre urbergsknallar som sticker upp genom yngre sedimentära avlagringar. Områdets berggrund domineras av graniter och kritavlagringar. I en isolerad kalkstensförekomst på berget finns ett av Skånes största, i huvudsak naturligt uppkomna grottsystem. Kända salar och gångar upptar en total längd av mer än 200 m, men grottsystemet är komplicerat och mer

lär upptäckas. I nordväst finns utanför reservatet även ett par diabasstråk i en ryolitisk metavulkanit. Balsberget reser sig 93,7 m ö h. Från HK (högsta kustlinjen), ca 53 m ö h, och neråt längs bergssluttningen finns flera postglaciala strandmärken, främst strandvallar och klapperstensfält.

I Råbelövssjöns kanter finns lämningar efter flera boplatser från stenåldern, bl a vid Näset och Kalvabackarna, varav den äldsta, från äldre stenåldern, också är Kristianstadstraktens äldsta kända boplat. Fynd och lämningar visar att trakten kring Råbelöv under årtusenden var en viktig bygd. Råbelöfs gods, som äger markerna, är känt sedan 1400-talet och i prästrelationerna från år 1624 nämns torpen Tryneboda och Näset, som ligger vid Balsbergets fot. Under 1600- och 1700-talen bröts kalk i Balsbergsgrottan. Det har även brutits kalk vid Ängladal i söder och diabas i nordväst. Under 1900-talets första decennier fanns minst nio torp inom det utredningsområde som studerats inför reservatsbildningen. Råbelöfs gods hade då även börjat ställa om tidigare lövskogar till barr på västra sidan av berget och under 1920-40-talen byggdes nätet av skogsbilvägar ut.

Reservatsområdet är idag nästan helt skogsklätt och markanvändningen främst inriktad på skogsbruk. Merparten av berget ingår i ett äldre naturvårdsområde. Av de gamla torpen finns bara Näset och Tryneboda kvar. Områdets trädslags-sammansättning har till stor del styrts av äldre tiders markanvändning och det nutida skogsbrukets behov. I väster, utanför reservatet, dominerar brukade bestånd med mycket barr, medan bokskogar breder ut sig kring Balsbergets topp och på dess sluttningar. Kring de gamla torpen och i tidigare betesmarker står ofta vidkroniga träd och lundartade lövblandskogar, medan åkrarna planterats igen i sen tid med i huvudsak gran. Områdets vegetation präglas också till stor del av den underliggande berggrunden och de lösa jordlagren, där de kalkhaltiga markerna ger förutsättningar för en artrikare och frodigare vegetation än de mer näringsfattiga graniterna. Balsbergets flora och fauna är fortfarande till stora delar outforskad, men inom de organismgrupper som har inventerats på senare tid har ett flertal skyddsvärda arter påträffats, varav många rödlistade.

Balsbergets skogshistoria och skogliga kontinuitet är endast fragmentariskt känd. Äldre kartor och beskrivningar ger vissa skogliga ledtrådar, bl a visar en karta från 1670-talet att berget då var skogsbevuxet och år 1702 beskrivs stora ek- och bokskogar i bergssluttningen. I mitten av 1700-talet antyder Linné ett öppet landskap, men vid 1800-talets början är merparten av berget lövskogsklätt enligt Skånska rekognoseringskartan. Ett till synes helt trädlöst område fanns då kring Balsbergsgrottan, vilket troligen kan kopplas till den tidigare kalkbränningen. Kartor och beskrivningar ska tolkas med viss försiktighet och ger dessutom sällan uppgifter om skogars täthet, ålder, artsammansättning, etc. På stora delar av Balsberget har troligen områdets funktion som samfälld fäladsmark i äldre tider,

med bl a utmärksbete och vedfångst, liksom det senaste seklets skogsbruk inneburit att den skogliga kontinuiteten tidvis varit mer eller mindre bruten. Inom delar av reservatet, främst i karga eller oländiga partier, finns dock lav- och svamparter som indikerar lång skoglig kontinuitet. En mer fyllig dokumentation av Balsbergets geologi, natur och kulturvärden finns i Länsstyrelsens publikation Skåne i utveckling 2003:63.

Balsberget är ett omtyckt strövområde för många Kristianstadsbor och andra tillresta. Från parkeringen leder en stig till Balsbergsgrottan, som för många är en målpunkt i reservatet. Balsbergsgrottan och den närmaste omgivningen är en registrerad fornlämning. Inom området finns även många andra stigar till bergets plåtå, varifrån man har en hänförande utsikt över nejden. Sjövägen ingår som en del i den anvisade cykelslingan "Råbelövssjön runt". Flera skogsbilvägar i området utnyttjas också av många cyklister. Området utnyttjas även flitigt av skolklasser och sedan ett par år finns ett uteklassrum etablerat i anslutning till reservatets parkeringsplats.

Ärendets handläggning

Ärendet har beretts i en arbetsgrupp med deltagare från Råbelöfs Fideikommiss AB, Kristianstads kommun och Länsstyrelsen i Skåne län. Dokumentation samt förslag till reservatsbeslut och skötselplan har på uppdrag av och i samråd med arbetsgruppen utarbetats av naturvårdskonsult Elisabet Wallsten., Svängsta. Arbetsgruppen har haft regelbundna sammankomster fram till förslagens remissbehandling 2003.

Markägare, övriga kända sakägare och berörda myndigheter har förelagts att inkomma med erinringar mot förslaget. Naturvårdsverket, Skogsvårdsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning och kommunen har tillstyrkt förslaget. Kommunen förutsätter dock att staten bekostar intrånget och att årliga ersättningar för tillfartsväg, parkering, stigstråk och allmänhetens nyttjande av reservatet inte ska utgå. Sydkraft har tillstyrkt förslaget, men gjort förbehåll för möjligheterna till drift och underhåll av befintliga ledningar utan inskränkningar. Markägaren, Råbelöfs fideikommiss AB, förutsätter att ekonomisk ersättning för avsevärt försvårad markanvändning kommer att utgå, att markägaren utses till förvaltare, att visionerna om Balsberget som strövområde utvecklas väsentligt samt att kommunen ekonomiskt bidrar till drift och underhåll av strövområdet.

Med utgångspunkt i remissförslaget har intrångsersättningens storlek beräknats. Den efterföljande förhandlingen om ekonomisk kompensation har resulterat i justering av reservatsgränsen på så sätt att merparten av den produktiva skogsmarken med gran väster om Balsbergsvägen, inom det ursprungliga

naturvårdsområdet, uteslutits ur reservatsområdet. I gengäld har restriktionerna i markägarens rätt att fritt förfoga över de delar av fastigheten som ligger öster om Balsbergsvägen men söder om Balsbergsgrottan samt markområdet öster om Sjövägen förstärkts i förhållande till det ursprungliga förslaget. Markägaren och Länsstyrelsen är överens om intrångsersättningen, främst för totalt förbud mot skogsbruk och inskränkningar i möjligheterna att bedriva jakt samt för anordnande av tillfartsväg och parkeringsplats. Markägaren och Länsstyrelsen är också överens om att upprätta ett separat skötselavtal för reservatets löpande drift och underhåll. Önskemålet om kommunens ekonomiska medverkan vid drift och underhåll av anläggningar för allmänheten, tillfartsvägar, parkeringsplatser, cykelvägar mm kommer att regleras i särskilt avtal mellan kommunen och Länsstyrelsen. Bättre utvecklade visioner för strövområdet är en fråga mellan i första hand markägaren och kommunen.

Skäl för beslut

Naturreseptatet är ett representativt exempel på Kristianstadstraktens restbergs- och kritslättslandskap, med Balsbergets urbergsknalle, mesozoiska och paleogena-neogena vittringsformer och kritsediment. På bergets branta ost- och sydoslstuttningar, från HK ner till dagens sjöytentivå, finns flera postglaciala strandmärken som visar på äldre strandlinjer. Ett flertal spår och lämningar från äldre stenåldern och framåt återspeglar områdets långvariga betydelse för människan. I reservatet finns utbredda bok-, ek- och blandädellövskogar, delvis med stora naturskogskvaliteter, fuktlövskogar, igenväxande kulturmarker karaktäriserade av grova hagmarksträd samt äldre torpboplatser med kvarstående vegetation, bl a bärande träd och buskar. I reservatet finns ett flertal skyddsvärda arter, varav många kryptogamer som inom delar av området indikerar lång skoglig kontinuitet.

Inom naturreseptatet finns flera naturtyper som listats i EU:s Habitatdirektiv, bl a de särskilt prioriterade naturtyperna "boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (SF)" (9020), "lövsumpskogar av fennoskandisk typ (SF)" (9080) och "alluviala lövskogar som tidvis är översvämmade" (91E0). Andra naturtyper är bokskog av örtrik typ (9130) och bokskog av fryletyp (9110). I området har även några arter som finns listade i Habitatdirektivets bilaga 2 respektive Fågeldirektivets bilaga 1 noterats.

Hela eller delar av naturreseptatet har angivits som skyddsvärt ur naturvårds-, kulturmiljö- eller friluftssynpunkt på internationell, nationell, regional och lokal nivå och omfattas av eller ingår i:

- EU:s nätverk Natura 2000 (Balsbergsgrottan SE0420316 och Balsberget SE0420324).
- Riksintresse för naturvård (N22 Oppmanna-Ivösjöområdet).
- Värdefull trakt enligt den regionala skogsstrategin.
- Ingår i Biosfärområde Kristianstads Vattenrike.
- Länsstyrelsens natur- och kulturmiljöprogram, natur klass 2- och 3-objekt samt kulturobjekt (67c Balsberget).
- Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.
- Skogsvårdsstyrelsens sumpskogsinventering.
- Riksantikvarieämbetets fornminnesregister.
- Kristianstads kommuns översiktsplan (natur: Oppmanna-Ivösjöområdet, friluftsliv: Balsberget).
- Kristianstads kommuns förslag till naturvårdsplan, klass II (123 Balsberget).

För att skogsmarkernas bevarandevärden ska finnas kvar och naturskogs-kvaliteterna utvecklas måste större lövskogsbestånd lämnas för i stort sett fri utveckling, med ökad åldersvariation i trädsiktet och ökad mängd död ved i olika dimensioner. Inträngande barr ska hållas tillbaka, liksom bok i ek- och blandädellövbestånd. Hot mot naturskogsartade ädellövs- och fuktlövsbestånd är bl a skogsbruk, borttagande av död ved, användning av gödsel- eller bekämpningsmedel samt ändrad vattenregim.

För att delar av odlingslandskapets bevarandevärden ska finnas kvar och till viss del även återskapas ska ohävdade, igenväxande trädbärande hagar och andra områden med grova, vidkroniga ädellövträd öppnas upp igen och träden huggas fria från inträngande träd och buskar. I vissa områden ska beteshävderna återupptas. De gamla torpboplatsernas vegetation bör också röjas och karaktäristiska växter lyftas fram. För att gynna landskapsbilden bör även delar av de igenplanterade åkrarna öppnas upp igen. Hot mot odlingslandskapets bevarandevärden är bl a igenväxning, skogsbruk samt användning av gödsel- eller bekämpningsmedel.

Brukade skogar, där naturvårdsinriktad skötsel prioriteras, kan under en övergångsperiod också finnas kvar inom något område, men andelen brukade lövbestånd ska öka på barrträdens, och då i första hand gran- och lärkbeståndens, bekostnad.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer samt för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer för skyddsvärda arter bör det angivna området avsättas som naturreservat.

Länsstyrelsen gör den bedömningen att ordningsföreskrifterna inom naturreservatet är av så begränsad omfattning att de inte innebär något allvarligt försvårande av områdets utnyttjande i enlighet med vad som gäller enligt allemansrätten.

Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skall en skötselplan ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat. Skötselplanen fastställs av Länsstyrelsen i särskilt beslut samtidigt med beslutet om bildande av naturreservatet.

Förvaltning

Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet och skall fortlöpande samråda med markägare, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Naturreservatets gränser skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.

Detta beslut kan överklagas till regeringen, miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet, se bilaga.

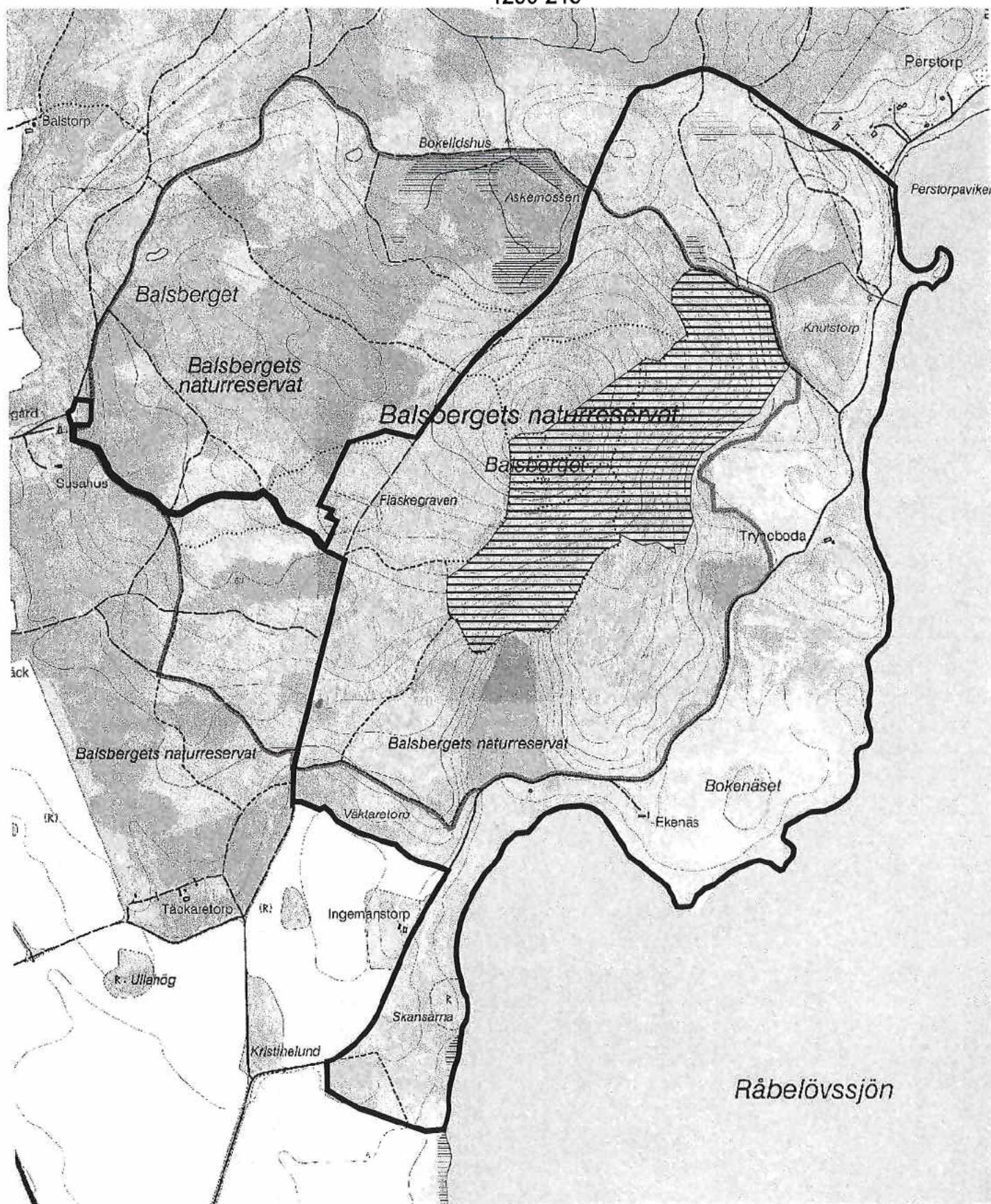
I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog landshövding Bengt Holgersson, beslutande, miljödirektör Elisabeth Hellmo, Ann-Charlotte Lindén, plan- och bostadssektionen, Jonas Söderstjerna, rättssektionen, och Anders Larsson, naturskyddssektionen, föredragande.

Bengt Holgersson

Anders Larsson

Bilagor

1. Karta med reservatets avgränsning.
2. Hur man överklagar.

 Gräns för naturreservatet Balsberget
 Område med förbud mot orientering eller annan organiserad friluftsvksamhet

0.6 0 0.6 kilometer

